

رابطه اعتقاد به توحید و مسئولیت پذیری در گرایش به فرزند آوری

زهرا طحانیان عبد الهی^۱

چکیده

اعتقاد به توحید و مسئولیت پذیری در گرایش به فرزندآوری به معنی آن است که فرزندآوری با نگاه توحیدی یک عمل اجتماعی نیست بلکه یک مسئولیت الهی و امانتی بزرگ است که ابعاد مختلفی دارد. اراده و مشیت خداوند به فرزندآوری اولین بعد از مسئولیت توحیدی می باشد که به هرکس اراده کند می دهد و به هر کس اراده کند نمی دهد یا در دختر و پسر بودن، فقط اراده مطلق خداوند است. مسئولیت پذیری دیگر انسان از نگاه توحیدی در فرزندآوری، امانتداری الهی است و مهمترین جنبه فرزندآوری که مسئولیت تربیت دینی فرزندان صالح برای زندگی ابدی است و شامل امانت الهی بودن فرزند نیز است و این مالکیت مطلقا به خداوند تعلق دارد و مالکیت فرزند برای انسان منتفی می شود. فرزندآوری از منظر توحیدی، مسئولیت در برابر خالق است و فرزند صالح، هدف عبودی نیز است و هدف نهایی پرورش نسل صالح این است که انسان را برای عبودیت آفریده و تلاشی برای ادامه این مسیر و تربیت نسلی است که هدف خلقت را درک کردند و در جهت بندگی و عبودیت خداوند گام برمی دارند. آخرین بعد مسئولیت پذیری توحیدی، رضایت خداوند که شرط قبولی این امانت و اجرای درست وظایف والدین در این مسیر است. فرزندآوری به عنوان امانت الهی که با اراده ی تسلیم شده به خداوند و با هدفمندی تحقق عبودیت در نسل آینده صورت می پذیرد و انسان های خروجی در میزان رضایت الهی سنجیده می شود. هدف از نگارش این مقاله آگاهی بخشیدن به جامعه از نگاه توحیدی در فرزندآوری دارد. مقاله حاضر به روش کتابخانه ای و جمع آوری مطالب بصورت توصیفی و تحلیلی می باشد.

کلید واژه ها

1. طلبه سطح دو حوزه علمیه حضرت زینب (سلام الله علیها)، ایران، یزد.

پست الکترونیکی: Zahratahanian3@gmail.com

توحید- مسئولیت پذیری- فرزندآوری- اعتقاد به توحید-ماننداری-اراده الهی

مقدمه

بدون تردید اعتقاد به توحید یکی از اصول اساسی اسلام است. این اعتقاد به انسان یادآور مسئولیتی می شود که خداوند در جهت پرورش و تربیت فرزندان، بر عهده او قرار داده است. از منظر یک فرد موحد و مسئولیت پذیر، ازدواج فقط پاسخ به نیازهای غریزی و جنسی نیست بلکه لازمه بقاء نسل انسان می باشد، نسلی مؤمن و صالح که علاوه بر کمال فردی، برای کمال اجتماعی نیز مفید باشند. این پژوهش به بررسی رابطه اعتقاد به توحید و مسئولیت پذیری در گرایش به فرزندآوری می پردازد. که این رابطه شامل توحید و آزادی اراده برای فرزندآوری، توحید و امانت داری در قبال فرزند پروری همچنین توحید و هدفمندی از فرزندآوری می شود. حال این مقاله در پی پاسخ به این سؤال است که رابطه اعتقاد به توحید و مسئولیت پذیری در گرایش به فرزندآوری چگونه است؟. با توجه به بررسی آمار زاد و ولد می توان پی برد تمایل به فرزند آوری در جامعه امروز نقش کم رنگ تری نسبت به گذشته پیدا کرده که مهم ترین عامل آن ضعف در توحید می باشد.

به نظر می رسد اگر در زمینه اعتقاد به توحید و مسئولیت پذیری در گرایش به فرزند آوری تحقیق انجام نشود؛ انسان هایی که از نظر توحیدی رشد ضعیفی دارند، دچار یأس و ناامیدی می شوند. شخصیت منفی نگر این افراد تنها به بیان مشکلات موجود در مسیر فرزند آوری می پردازد. این اشخاص علاوه بر اینکه خودشان اقدام به فرزند آوری نمی کنند دیگران را نیز از این کار باز می دارند و سرزنش می کنند.

در زمینه مسئولیت پذیری و فرزندآوری از نگاه توحیدی پژوهش های متعددی صورت گرفته اما پژوهشی که دقیقاً مطابق با این عنوان باشد، یافت نشد ولی پژوهش های مرتبط به این ترتیب است:

کتاب تک فرزندی و چالش های آن، راهنمای علمی برای مشاوران خانواده در سال ۱۴۰۱ از مهناز مرتضوی و همکاران به علل رشد تک فرزندی می پردازد و بنده به راهکار های توحیدی در ترویج فرزندآوری می پردازم.

کتاب مبانی و اصول تعلیم و تربیت با نگاهی به تحولات دوران معاصر در سال ۱۳۹۷ از رحمت اله مرزوقی به روانشناسی تربیتی پرداخته و بنده به امانتداری و تربیت دینی فرزند خواهم پرداخت.

پایان نامه رابطه امید واری و مسئولیت پذیری با انگیزش فرزندآوری با توجه به دلبستگی به خدا در بین طلاب در سال ۱۴۰۳ از مصطفی شیخی به دلایل عدم فرزندآوری پرداخته، بنده به بیان دلایل توحیدی در جهت فرزندآوری می پردازم.

پایان نامه اهمیت فرزندآوری و تربیت از منظر قرآن و روایات در سال ۱۳۹۹ از لیلا بشیری گودرزی به سبک های فرزندآوری از دیدگاه اسلام پرداخته و بنده به فرزندآوری با نگاه امانت الهی می پردازم.

مقاله پاسخ به مهمترین شبهات افزایش جمعیت و فرزندآوری در سال ۱۳۹۹ از صالح قاسمی به عوامل کاهش جمعیت پرداخته و بنده به رضایت خداوند، در جهت انگیزش به فرزندآوری می پردازم.

مقاله بررسی موانع فرزندآوری از منظر آیات و روایات (با رویکرد نقد ادله فمینیسم) در سال ۱۴۰۰ از زینب شمس و محمد جواد نجفی به رفع ستم بر زنان با نیاوردن فرزند پرداخته، بنده به اراده خداوند در فرزندآوری می پردازم.

مسئولیت پذیری ابعاد مختلفی دارد. که می توان یکی از ابعاد مهم آن را پذیرش مسئولیت در قبال فرزندآوری و فرزند پروری دانست. حال چنان چه انسان از نگاه توحیدی به این مقوله بنگرد سبب می شود که فرزندآوری را در راستای تحقق اراده الهی بداند و فرزند را امانتی از جانب خداوند برشمرد. با شناخت هدف خلقت که همان عبودیت انسان است می توان یکی از راه های تحقق این هدف را تولید و پرورش نسلی معتقد و خداشناس دانست. فرزندآوری و پرورش فرزند بر اساس مبانی اعتقادی از اصلی ترین مسیرهایی است که انسان می تواند با کمک آن به این آرمان دست پیدا کند.

۱. رابطه اعتقاد به توحید و اراده الهی برای فرزندآوری

در مکتب توحیدی اراده ی حقیقی و مطلق برای خداوند است. هیچ اراده ای مستقل از اراده ی او نیست. پذیرش توحید یعنی باور به اینکه هرچیزی در هستی رخ می دهد مطابق با علم، حکمت و اراده ی الهی است. این باور

مسئولیت انسان را در برابر اراده ی خود و در تبعیت از اراده خدا قرار می دهد. علاوه بر این در فرزندآوری، اراده الهی بر بقا نسل و عبودیت است و مسئولیت انسان پذیرش و همراهی با این اراده از طریق تربیت صحیح می باشد. امروزه بسیاری از جوامع با بحران جمعیتی، فرزندآوری و یا سالخوردگی جمعیت روبه‌رو هستند و در تلاش برای ارائه راهکارهایی برای حل این معضل اجتماعی‌اند. اما رشد جمعیت و فرزندآوری همیشه مورد توجه قرآن و تأکید اهل بیت (علیهم‌السلام) بوده است.

قرآن درباره کثرت جمعیت می‌فرماید: «فَاطِرُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ جَعَلَ لَكُم مِّنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا وَمِنَ الْأَنْعَامِ أَزْوَاجًا يَذُرُّكُمْ فِيهِ» (شوری، آیه ۱۱). آفریننده آسمان‌ها و زمین، برای شما از خودتان همسرانی قرار داد و از چهار پایان نیز جفت‌هایی، به این وسیله شما را کثیر می‌کند. در این آیه همانطور که از کلمه‌ی (يَذُرُّكُمْ فِيهِ) استفاده می‌شود، یکی از اهداف زوجیت چه در مورد انسان‌ها و چه در مورد حیوانات بقای نسل است. («يَذُرُّكُمْ» به معنای تکثیر است که بعد از کلمه «ازواج» آمده است). (قرائتی، درس‌هایی از قرآن)

کسی که فرزندآوری نمی‌کند در واقع با اراده الهی مخالفت کرده و انسان موحد مسئولیت خود را در فرزندآوری، اراده خداوند می‌داند. بنابراین تمام تلاش خود را در راستای تحقق اراده خداوند انجام می‌دهد و تمام سختی‌ها و مشکلات را با جان و دل می‌پذیرد. علاوه بر این بنده واقعی، خواسته و اراده خود را تابع اراده خداوند قرار می‌دهد و در هر شرایطی به فرامین او گردن می‌نهد. انسان اراده می‌کند اما در راستاد اراده ی بزرگتر خداوند برای بندگی است.

مشیت و اراده الهی در طول افعال الهی هستند. بر اساس آموزه‌های دینی که از ائمه اطهار (علیها سلام) سرچشمه گرفته، کارهای خداوند انجام نمی‌گیرد، مگر پس از تعلق علم خدا به آن، بعد مشیت الهی، سپس اراده، پس از آن تقدیر، سپس قضا و سرانجام امضای خداوند مشیت و خواست خداوند دو گونه است: خواست تشریعی و خواست تکوینی. خداوند از نظر تشریعی، هدایت همه مردم را خواسته؛ لذا پیامبران و کتاب‌های آسمانی را فرستاده است. اما از نظر تکوینی خواسته است که مردم بر اساس اراده و اختیار خود، راه را انتخاب کنند، نه آن‌که مجبور به پذیرش دین باشند (سایت اسلام کوئست نت).

این نوع اراده الهی در مبحث فرزندآوری به این صورت تبیین می شود که اراده تشریعی خداوند بر فرزندآوری است اما همان طور که گفته شد بر اساس اراده تکوینی، خداوند خواسته است که مردم بر اساس اراده و اختیار خود فرزند دار شدن را انتخاب کنند نه اینکه مجبور باشند و انسانی که اعتقاد به توحید دارد تسلیم اراده خداوند است و خودش را در قبال آن مسئول می داند. منظور ما افرادی هستند که توان فرزندآوری را دارند و از آوردن آن امتناع می ورزند و در مقابل اراده خداوند ایستاده اند.

بهره مندی انسان از فرزندان دختر و پسر و یا محرومیت وی از آنان بنا به خواست و مشیت خداوند است (ملکیان اصفهانی، ۱۴۰۰، ص. ۶۶).

یکی از جنبه های اراده خداوند به جنسیت فرزند است و در آوردن فرزند ما اختیار و اراده داریم اما در تعیین جنسیت اراده و اختیار محض خداوند دخیل است. که این امر نباید باعث شود فرزندآوری کاهش یابد و مسئولیت خود را در قبال اراده خداوند فراموش کنیم. عدم فرزندآوری به خاطر جنسیت همان مخالفت آشکار با اراده الهی است. انسان موحد خود را در تمام مراحل زندگی و مشکلات از جمله سختی های فرزندآوری تسلیم مصلحت و اراده خداوند می یابد.

در جایی دیگر نیز آمده است که گرچه ازدواج زمینه به وجود آمدن فرزند را فراهم می کند، اما در واقع آن عمل تنها وسیله کار است و اصل بچه دار شدن زن و مرد به دست خداوند است. لذا در سوره واقعه فرمود: افرایتم ما تمنون، انتم تخلقونه ام نحن الخالقون (واقعه، ۵۹) آیا از نطفه، که در رحم می ریزید آگاهید، آیا شما آن را آفرینش پی در پی می دهید یا ما آفریدگاریم. پس بچه دار شدن زن بر اساس حکمت خداوند بوده بلکه عین حکمت اوست. اما گاهی ممکن است به کسی بچه ندهد و بچه ندادن او نیز اسرار و حکمت دارد. نکته مهمی که باید در این مسأله مورد توجه باشد، آن است که به صرف این که کسی بچه دار نمی شود و یا دیرتر درخت ازدواج آنها به بار می نشیند و بچه دار می شود، نباید تصور شود که لابد حکمت خدا بر آن تعلق گرفته و یا خداوند نخواسته است. چون خداوند خواست و اراده اش را از مجاری طبیعی و اسبابی که خودش برای این کار قرار داده انجام می دهد. لذا ممکن است بر اثر عوامل طبیعی در سلسله بوجود آمدن فرزند، نقصی بوجود آید و فرزند متولد نگردد. در چنین مواقعی نمی توان

فرزندآوری محقق می شود، عبودیت خداوند می باشد این فقط در بنده ای که نگاه توحیدی دارد اتفاق می افتد. اگر جامعه موحد و دینی نباشد هدف بندگی محقق نمی شود و فرد با فرزندان مغرور می شود.

هدف خداوند همان عبودیت و بندگی و نتیجه اش رضایت خداوند است که در ادامه به آن می پردازیم.

۴. رابطه توحید و رضایت مندی از فرزندآوری

در مکتب توحید، تنها ذات مقدس خداوند شایسته ی پرستش و کسب رضایت است. رضایت خداوند ملاک حقیقی سعادت است. زمانی که انسان به توحید باور دارد معیارهای عمل خود را نه منافع شخصی و خواسته های جامعه بلکه کسب رضایت خداوند قرار می دهد. در فرزندآوری مسئولیت او نه فقط فرزند بلکه آوردن و تربیت در مسیری است که رضایت خالق را به همراه داشته باشد.

قرآن می فرماید: «وَأَمْدَدْنَاكُمْ بِأَمْوَالٍ وَبَنِينَ وَجَعَلْنَاكُمْ أَكْثَرَ نَفِيرًا» (اسرا، ۶) و شما را با اموال و فرزندان کمک کنیم و نفرات شما را بیشتر قرار دهیم.

و در آیه دیگر می فرماید: «وَيَمْدِدْكُمْ بِأَمْوَالٍ وَبَنِينَ» (نوح، ۱۲) و (خداوند) شما را با اموال و فرزندان یاری می کند.

افزایش جمعیت مایه ی مباهات پیامبر صلی الله علیه وآله در قیامت است. چنان که می فرماید: «تَنَاجُحُوا تَنَاسُلُوا تَكْثُرُوا فَإِنِّي أَبَاهِي بِكُمْ الْاُمَمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَوْ بِالسَّقَطِ» ازدواج کنید تا صاحب فرزند شوید و نسل شما زیاد گردد. من در روز قیامت به زیادی افراد امتم — حتی به فرزند سقط شده — بر امت های دیگر مباهات می کنم. (قرائتی، درس هایی از قرآن)

زیاد بودن مسلمانان در قیامت باعث افتخار پیامبر اکرم (صلی الله علیه وآله و سلم) می شود که رضایت ولی خدا، رضایت خدا را نیز به دنبال دارد.

نتیجه گیری

این پژوهش به منظور بیان مسئولیت انسان از نگاه توحیدی در قبال فرزندآوری و فرزندپروری انجام شد.

نتایج حاصل از نگاه توحیدی و مسئولیت پذیری در برابر خداوند برای گرایش به فرزندآوری، از امور دنیوی فراتر رفته و فقط نظر مطلق خداوند مهم است.

۱. از نگاه توحیدی فرزندآوری یک سرمایه گذاری برای آخرت است. والدین با تربیت فرزندی که در مسیر عبودیت گام بر می دارد، علاوه بر کمک به هدف خلقت منبع خیر و برکت برای قیامت (باقیات الصالحات) خود فراهم می کنند.

۲. مسئولیت انسان موحد، تبدیل امانت بالقوه یعنی فرزند به یک بنده بالفعل صالح است و تحقق هدف الهی را به دنبال دارد.

۴. فرد توحیدی خود را در قبال سرنوشت جامعه مسئول می داند و تلاش می کند با امر به معروف و نهی از منکر، جامعه را به سمت هدف خدا هدایت کند.

۵. فرد توحید محور دیگران را به شناخت و تبلیغ مسئولیت فرزندآوری می پردازند.

۶. همچنین فرد موحد یادآور امانت خدا در جامعه است و تشویق به امانتداری می کند.

۷. جامعه توحیدی برای رسیدن به هدف خلقت می کوشد و با کثرت جمعیت، تشکیل حکومت اسلامی داده و منتظر آخرین ذخیره الهی می مانند.

۸. اراده ی انسان در راستای اراده الهی قرار می گیرد.

۹. هدفمندی انسان از فرزندآوری، فراتر از دنیا و غایت خلقت رادر بر می گیرد.

۱۰. رضایت الهی، معیار نهایی سنجش درستی یا نادرستی عملکرد والدین است.

۱۱. فرزندآوری تابع مطلق اراده الهی و انسان نقش مجری دارد.

۱۲. بدون اعتقاد به توحید مفاهیم اراده، امانتداری، هدفمندی و رضایت یا سطحی و مادی گرایانه خواهند بود یا به سوی شرک مانند اراده‌ی صرفاً بشری، هدفمندی مادی گرایانه، امانتداری به معنای مالکیت و کسب رضایت غیر خدا را در پی خواهد داشت و انسان منحرف می‌شود.

باتوجه به انجام این پژوهش و مطالعه پیرامون این موضوع به نظر نگارنده عناوین قابل پژوهش دیگری نیز موجود است پیشنهاد می‌شود دوستان علاقه‌مند به این حیطه درباره‌ی آن تحقیق و پژوهش انجام دهند از جمله رابطه اعتقاد به معاد و مسئولیت‌پذیری در گرایش به فرزندآوری و نقش فرزندآوری در خوشبختی و سعادت والدین از نگاه آیات و روایات.

منابع

کتاب‌ها

قرآن

فارسی

۱. پورامینی، محمدحسین، برمدار افتاب: ترسیم زندگی بر مدار حیات رضوی، انتشارات قدس رضوی، مشهد، ۱۳۹۵

۲. داوودی، محمد، تربیت دینی، چاپ ۶، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، ۱۳۸۹

۳. رضوان فر، احمد، فرهنگ اخلاقی معصومین علیهم السلام، انتشارات صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران، مرکز

پژوهش‌های اسلامی، قم، ۱۳۸۴

۴. فقیه امامی، احمد، شب‌های انتظارنگاهی به وظایف فردی و اجتماعی شیعیان در دوران غیبت حضرت مهدی علیه

السلام، سلسله گفتارهایی از مدافع حریم امامت و ولایت، انتشارات روضه العباس علیه السلام، قم، ۱۳۸۸

۵. ملکیان اصفهانی، رسول، علم مفاهیم شناسی در قرآن سری جدید، جلد ۷۴، مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه

اصفهان، ۱۴۰۰

۶. مکارم شیرازی، ناصر، طرحی نو در مسائل اجتماعی، جلد ۲

۷. وظیفه مند، رضا، فرزند یک امانت است عوامل و روشهای موثر در تربیت فرزندان، انتشارات قدس

رضوی، مشهد، ۱۳۹۱

عربی

۸. ابن بابویه، محمد بن علی، من لا یحضره الفقیه، جلد ۲، دارالکتب الاسلامیه، تهران، ۱۳۴۳

۹. مجلسی، محمد باقر بن محمد تقی، بحار الانوار الجامعه لدرر اخبار الائمه الاطهار، بیروت دار احیا التراث العربی، ۱۳۶۱

سایت ها

۱. <https://www.islamquest.net/fa/archive/ar21988>

۲. <https://hawzah.net/fa/Magazine/View/6024/7481/92930/%D8%AA%D8%B3%D9%84%DB%8C%D9%85-%D8%A7%D8%B1%D8%A7%D8%AF%D9%87-%D8%AE%D8%AF%D8%A7>

۳. <https://hawzah.net/fa/Question/View/66131/%D9%86%D8%B9%D9%85%D8%AA-%D8%A7%D9%88%D9%84%D8%A7%D8%AF-%D8%A7%D8%B2-%D8%AC%D8%A7%D9%86%D8%A8-%D8%AE%D8%AF%D8%A7%D9%88%D9%86%D8%AF-%D8%A8%D8%B1-%D8%A7%D8%B3%D8%A7%D8%B3-%D8%AD%DA%A9%D9%85%D8%AA#:~:text=%DA%AF%D8%B1%DA%86%D9%87%20%D8%A7%D8%B2%D8%AF%D9%88%D8%A7%D8%AC%20%D8%B2%D9%85%DB%8C%D9%86%D9%87,%D9%86%DB%8C%D8%B2%20%D9%83%D8%A7%D8%B1%D8%B3%D8%A7%D8%B2%20%D8%A7%D8%B3%D8%AA>

۴. <https://gharaati.ir/%D8%A7%D8%B1%D8%AA%D9%82%D8%A7%D8%A1-%D8%AC%D9%85%D8%B9%DB%8C%D8%AA-%D9%88-%D9%81%D8%B1%D8%B2%D9%86%D8%AF%D8%A2%D9%88%D8%B1%DB%8C1/#:~:text=%DA%A9%D8%AB%D8%B1%D8%AA%20%D9%81%D8%B1%D8%B2%D9%86%D8>

[%AF%D8%A7%D9%86%D8%8C%20%D8%B2%D9%85%DB%8C%D9%86%D9%87,%D9%87%D9%84%D8%A7%DA%A9%D8%AA%20%D9%86%D8%B3%D9%84%D8%8C%20%D8%A9%D8%A7%D8%B1](#)